

"Pisanje znanstvenih radova kao metoda za povećanje stupnja znanja i prepoznatljivosti znanosti o sestrinstvu"

Landeka, Dominik

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Dubrovnik / Sveučilište u Dubrovniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:155:547745>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-22**

SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
UNIVERSITY OF DUBROVNIK

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Dubrovnik](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Dubrovniku
Odjel za stručne studije
Preddiplomski stručni studij sestrinstvo

Dominik Landeka

**PISANJE ZNANSTVENIH RADOVA KAO METODA
ZA POVEĆANJE STUPNJA ZNANJA I
PREPOZNATLJIVOSTI ZNANOSTI O SESTRINSTVU**

ZAVRŠNI RAD

Dubrovnik, 2019.

Sveučilište u Dubrovniku
Odjel za stručne studije
Preddiplomski stručni studij sestrinstvo

**JOURNAL WRITING AS A TEACHING TECHNIQUE
TO PROMOTE NURSING REFLECTION**

ZAVRŠNI RAD

STUDENT:

MENTOR:

Dominik Landeka, med.techn.

Doc.dr.sc. Narcis Hudorović, prim.dr.med.

Dubrovnik, 2019.

IZJAVA

S punom odgovornošću izjavljujem da sam završni rad izradio samostalno, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentora doc.dr.sc. Narcisa Hudorovića, prim.dr.med.

Ime i prezime studenta:

Dominik Landeka

Zahvala:

Veliku zahvalnost, u prvom redu, dugujem svom mentoru doc.dr.sc. Narcisu Hudoroviću koji mi je pružio izvanrednu i nesebičnu pomoć, strpljenje, potrebnu literaturu i upute, i smisao pri izradi ovog završnog rada.

Posebnu zahvalnost iskazujem svojim roditeljima i braći, koji su vjerovali, podržavali me, i upućivali na pravi put, jer bez njih ne bih uspio.

Ovaj rad posvećujem svojim izvanrednim roditeljima.

SADRŽAJ

1. SAŽETAK.....	1
1. ABSTRACT	3
2. UVOD	5
3. MATERIJAL I METODE.....	6
4. REZULTATI	7
5. PROCES PREPOZNATLJIVOSTI.....	10
6. ISTRAŽIVANJE PREPOZNATLJIVOSTI.....	10
7. PROCES RAZMIŠLJANJA.....	11
8. ISTRAŽIVANJE OBIMA PUBLICIRANJA SESTRINSKE ZAJEDNICE	12
9. PUBLICIRANJE ZNANSTVENIH ČLANAKA.....	14
9.1. Dijalog između mentora i studenta	15
10. OČEKIVANJA I PLANIRANJE PUBLICIRANJA.....	16
10.1. Metode odabira časopisa.....	17
11. POVRATNE INFORMACIJE STUDENTU	20
12. RASPRAVA	21
12.1. Sadržaj i izgled časopisa	21
13. OCJENJIVANJE ČASOPISA	22
14. ČASOPISNA POVRATNA INFORMACIJA.....	23
15. POVJERENJE.....	25
16. PREPORUKE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA	25
17. ZAKLJUČAK.....	26
18. LITERATURA	28

1. SAŽETAK

Cilj: Predstaviti proces publiciranja znanstvenih članaka poradi unaprjeđenja znanstvene prepoznatljivosti i raspraviti o tehnikama i strategijama uvrštavanja publiciranja u sestrijski obrazovni kurikulum.

Pozadina: Publiciranje znanstvenih članaka može olakšati proces razmišljanja i omogućiti studentima izražavanje osjećaja s obzirom na obrazovno iskustvo. Izgled ovog pisanja može odstupati zavisno o potrebama studenta i ciljevima mentora.

Metode: Učinjen je sustavni pregled literature u četiri stadija.

U prvom stadiju pregledani su sistematski pregledni članci koji opisuju rezultate o stupnju prepoznatljivosti publiciranih članaka s tematikom zdravstvene njege. Autori i/ili koautori članaka su medicinske sestre/tehničari.

U drugom stadiju pregledani su članci koji opisuju rezultate publiciranih članaka čiji su autori medicinske sestre/tehničari (retrospektivne studije). Članci sa značajnim stupnjem značajnosti kategorizirani su, i to prema vrsti studije, te prema značajnosti koja se iznalazi u sažetcima članaka.

U trećem stadiju u uporabi je istovjetna metoda pretraživanja kao i u drugom stadiju, uz nadopunu. Naime, pri pregledavanju i traženju literature u uporabi su metode koje se opisuju u smjernicama Centra za recenzije i širenje informacija (engl. Centre for Reviews and Dissemination-2009) i Cochrane Collaboration (Higgins i Green, 2009).

U četvrtom stadiju učinjeno je pretraživanje i čitanje sažetaka znanstveno značajnih članaka. Učinjeno je pretraživanje Cochrane sučelja (2000–10), Medline (2000–10), i Embase (2000–10). Pojmovi korišteni u svrhe pretraživanja bili su, i to: „journal writing“; „teaching techniques“; „nursing“; „reflection and nursing“. U rezultate pretraživanja uvršteni su članci koji imaju visoki stupanj značajnosti (Level of evidence A). U sistematski pregled su uvršteni i članci, koji prema literaturnim navodima imaju značajan broj citata (više od 10). Prema metodi pretraživanja, učinjeno je pretraživanje sljedećih bibliografskih baza podataka, i to: MEDLINE, EMBASE, i Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature (CINAHL).

Rezultati pretraživanja: Pretraživanjem se iznalazi postojanje 93 članka. Pregledani su originalni i pregledni članci. Zadovoljavajuće rezultate prema uključnim kriterijima zadovoljava 9 članaka, čiji se zaključci prezentiraju u istraživanju.

Rasprava: Raspravljani su aspekti zadataka publiciranja znanstvenih članaka, uzimajući u obzir različite uvide prije dodjeljivanja časopisa. Krajnje, predstavljeni su raznovrsni faktori u svezi s razmatranjem pri pružanju povratnih informacija studentima s obzirom na njihove rukopise.

Zaključak: Zadatci publiciranja znanstvenih članaka mogu koristiti studentima poboljšavajući razmišljanje, olakšavajući kritičko mišljenje, izražavajući osjećaje, i pišući ciljane argumente. Usvajanje metode publiciranja znanstvenih radova unutar studentskog kliničkog kolegija može pripomoći premošćivanju jaza između učionice i kliničkog iskustva. Dodatno, časopisi mogu pomoći studentima pri istraživanju različitih mogućnosti rukovođenja svakodnevnih radnih zadataka.

Ključne riječi: razmišljanje, pedagogija, obrazovanje, prepoznatljivost, sestrinstvo

1. ABSTRACT

Objective: To introduce the process of journal writing to promote reflection and discuss the techniques and strategies to implement journal writing in an nursing training education curriculum.

Background: Journal writing can facilitate reflection and allow students to express feelings regarding their educational experiences. The format of this writing can vary depending on the students' needs and the instructor's goals.

Methods: Systematic review of literature has been made in four stages.

In first stage, review of systematic review articles describing the recognition degree results of published articles has been done. Article authors and/or coauthors were nurses.

In second stage, review of articles describing results of published articles whose authors are nurses (retrospective studies) has been done. Articles with significant degree of significance have been categorised, according to the type of research, and significance found in article abstracts.

In third stage, identical searching method has been used as in the second stage, but with an addition. Namely, toward searching and viewing the literature, methods in use are the ones described in guidelines of Centre for reviews and Dissemination (2009) and Cochrane Collaboration (Higgins and Green, 2009).

In fourth stage, searching and reading of scientific articles with high level of evidence has been done. Searching of Cochrane interface (2000-10), Medline (2000-10), and Embase (2000-10) has been done. Keywords used for the aim of search were, in this order: „journal writing“; „teaching techniques“; „nursing“; „reflection and nursing“. Articles with high level of evidence (Level of evidence A) have been included in the searching results. Also, according to literature allegations, articles with significant number of quotations (more than 10) have been included into the systematic review. According to the searching method, search of subsequent bases has been done; MEDLINE, EMBASE, and Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature (CINAHL).

Study results: Keywords search found out existence of 93 articles. Review and original articles have been reviewed. According to inclusive criteria, satisfying results fulfils 9 articles, whose conclusions are presented in the study.

Discussion: Aspects of journal writing assignments are discussed, including different points to take into account before assigning the journals. Lastly, various factors to contemplate are presented when providing feedback to the students regarding their written entries.

Conclusion: Journal writing assignments can benefit students by enhancing reflection, facilitating critical thought, expressing feelings, and writing focused arguments. Journal writing can be adapted into a student's clinical course to assist with bridging the gap between

classroom and clinical knowledge. In addition, journals can assist athletic training students with exploring different options for handling daily experiences.

Key Words: reflection, pedagogy, education, promotion, nursing

2. UVOD

Prepoznatljivost se definira kao proces koji potiče razmišljanje i provođenje istraživanja u svrhu poboljšanja rješavanja svakodnevnih radnih zadataka, te temeljem prethodnog radnog iskustva povećanju stupnja kvalitete u provođenju zdravstvene njege (1). Leaver-Dunn i suradnici (2) opisuju da je stupanj kvalitete razmišljanja značajan čimbenik koji služi za razlikovanje stručnjaka i onih koji to nisu.

U kliničkim specijalnostima zdravstveni djelatnici svakodnevno sudjeluju u izvršavanju radnih zadataka. Nadalje, prikupljene podatke iz stručno-znanstvene literature, te podatke koji su prikupljeni temeljem dosadašnjeg praktičnog iskustva upotrebljavaju u svrhu povećanja stupnja znanstveno-stručne značajnosti u donošenju odluka u tijeku procesa liječenja, te posljedično povećavaju pozitivne rezultate krajnjih ishoda liječenja.

Stoga, iznalazi se potrebitost za kontinuiranim povećanjem stupnja znanja zdravstvenih djelatnika i to posebice onih koji pohađaju visoko učilišne i sveučilišne studijske programe. Nadalje, prema ciljevima studijskih programa, iznalazi se da studenti koji pohađaju navedene studijske programe svakodnevno poboljšavaju svoje sposobnosti u svrhu povećanja prepoznatljivosti stručno-znanstvenih publiciranih rukopisa. Prema rezultatima studije koju su publicirali Leaver-Dunn i suradnici (2) iznalazi se da bi voditelji studijskih programa i/ili kolegija sestrinstva trebali nastojati olakšati i poboljšati razumijevanje procesa prepoznatljivosti studenata.

Danas postoji značajan broj metoda za povećanje stupnja znanja i prepoznatljivosti znanosti o sestrinstvu. Metoda pisanja znanstvenih rukopisa za svrhe povećanja prepoznatljivosti je prema znanstvenim parametrima verificirana kao najučinkovitija (3-11).

Studenti studijskih programa sestrinstva kontinuirano povećavaju obim znanja, a predavači se nadaju da studenti imaju vremena i dostatni obim usvojenih znanja za trajnu uporabu stečenih znanja, te posljedično za poboljšanje sposobnosti kritičkog razmišljanja o usvojenim novim sadržajima.

Razmišljanje se definira kao proces koji je u svezi s kritičkim razmatranjem novo usvojenih sadržaja te provođenja daljnjih istraživanja u svrhu povezivanja znanstveno verificiranih podataka i kliničkih rezultata koji su znanstveno verificirani (1). Leaver-Dunn i sur. (2) opisuju da je mogućnost uporabe kritičkog promišljanja o novo usvojenim znanstvenim sadržajima čimbenik koji služi za razlikovanje iskusnih od onih neiskusnih

znanstvenih djelatnika. Kliničari upotrebljavaju verificirane znanstvene činjenice u svakodnevnom praktičnom radu u svrhu povećanja stupnja kvalitete u procesu tijeka liječenja bolesnika.

Tijekom pohađanja studijskih programa sestrinstva studenti kontinuirano povećavaju obim znanstvenog znanja, a kako bi isto uporabili u svrhu izvršavanja svakodnevnih radnih zadataka oni moraju vježbati, povećati obim, i uvriježeno koristiti svoje vještine razmišljanja.

Prema publiciranim rezultatima [Leaver-Dunn i sur. (2)] iznalazi se da nastavnici koji sudjeluju u studijskim programima sestrinstva trebaju težiti jednostavnosti u prihvaćanju i olakšavanju procesa razmišljanja u studenata.

Do danas je publiciran značajan broj članaka u kojima se opisuju metode u svrhu unapređenja procesa znanstvenog razmišljanja. Metoda koja se iznalazi kao najučinkovitija, te je i znanstveno opće prihvaćena, je razmišljanje u svrhu publiciranja stručno/znanstvenog članka u znanstvenom časopisu (3-11).

Svrha završnog rada je proučiti metodu publiciranja znanstveno-stručnih rukopisa kao čimbenika za svrhu povećanja prepoznatljivosti studijskih programa sestrinstva, te u kojem obimu publiciranje znanstvenih članaka utječe na povećanje obima znanstvenog razmišljanja studenata. Sve navedeno u izravnoj je svezi s povećanjem stupnja znanstvene prepoznatljivosti polaznika studijskih programa sestrinstva.

3. MATERIJAL I METODE

Učinjen je sustavni pregled literature u četiri stadija.

U prvom stadiju traženi su sistematski pregledni članci koji opisuju rezultate o stupnju prepoznatljivosti publiciranih članaka s tematikom zdravstvene njege.

U drugom stadiju pregledani su članci koji opisuju rezultate publiciranih članaka čiji su autori medicinske sestre/tehničari (retrospektivne studije). Članci sa značajnim stupnjem značajnosti kategorizirani su, i to prema vrsti studije, te prema značajnosti koja se iznalazi u sažetcima članaka.

U trećem stadiju u uporabi je istovjetna metoda pretraživanja kao i u drugom stadiju, uz nadopunu. Naime, pri pregledavanju i traženju literature u uporabi su metode koje se

opisuju u smjernicama Centra za recenzije i širenja informacija (engl. Centre for Reviews and Dissemination-2009) i Cochrane Collaboration (Higgins i Green, 2009).

U četvrtom stadiju učinjeno je pretraživanje i čitanje sažetaka znanstveno značajnih članaka. Pojmovi korišteni u svrhe pretraživanja bili su, i to: „journal writing“; „teaching techniques“; „nursing“; „reflection and nursing“. U rezultate pretraživanja uvršteni su članci koji imaju visoki stupanj značajnosti (Level of evidence A). U sistematski pregled su uvršteni i članci, koji prema literaturnim navodima imaju značajan broj citata (više od 10). Prema metodi pretraživanja, učinjeno je pretraživanje sljedećih bibliografskih baza podataka, i to: MEDLINE, EMBASE, i Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature (CINAHL).

4. REZULTATI

Pretraživanjem se iznalazi postojanje 93 članka. Pregledani su originalni i pregledni članci. Zadovoljavajuće rezultate prema ključnim kriterijima zadovoljava 9 članaka, čiji se zaključci prezentiraju u istraživanju. Rezultati uključenih studija prikazuju se u tablici [1].

Tablica [1]

Naslov i autori	Uključeni ispitanici	Zaključak	Stupanj značajnosti	Baze podataka
Razmišljanje u studenta o pisanju u portfelju: gdje smo sada i kamo idemo? Ahmed MH J Adv Med Educ Prof. 2018 Jul;6(3):97-101	Studenti stomatologije i sestrištva	Daljnja istraživanja su potrebna kako bi se utvrdilo može li portfelj za razmišljanje pomoći studentu pri odabiru medicinske specijalnosti, otpornosti, i timskom radu. Zasiurno, upotreba refleksije i portfelja povezana je s visokim obrazovnim utjecajem. Profesori bi stoga trebali ohrabriti zdravstvene studente u svrhu upotrebljavanja portfelja za razmišljanje. Važno je istaknuti da nema dovoljno objavljenih visokokvalitetnih radova o obrazovnim učincima portfelja za studente te je stoga potrebnije više vremena kako bi se pojavili dokazi. (36)	A	MEDLINE
Refleksivno pisanje u sestriškom obrazovanju: pozadina, iskustva, i metode. Montagna L, Benaglio C, Zannini L Assist Infirm Ric. 2010	Preddiplomski i poslijediplomski studenti	Sestriški studenti/profesionalci refleksivnim pisanjem mogu biti djelotvorno podržani u svojem iskustvenom učenju. Međutim, potreba je pažljivog razmatranja njihovog stava u odnosu na refleksivno pisanje i pružanja povratne informacije od strane vršnjaka i/ili profesora. S obzirom na to da pružanje povratnih informacija zahtijeva primjerene ljudske resurse, potrebno je pažljivo procijeniti provedbu pisanih aktivnosti	A	MEDLINE CINAHL

Jul-Sep;29(3):140-52		unutar sestrinskog kurikuluma. (37)		
Vrijednost publiciranja znanstvenih radova unutar sestrinskog preddiplomskog obrazovanja: pregled literature. Epp S Int J Nurs Stud. 2008 Sep;45(9):1379-88	Preddiplomski studenti sestrinstva	Sestrinski profesori su u pravu kada traže poučavanje i učenje procesa publiciranja u preddiplomskom sestrinskom obrazovanju. Profesori trebaju koristiti razna sredstva i strategije poradi olakšavanja rasta preddiplomskih studenata u refleksivne djelatnike. Uistinu, postoje djelomični dokazi u svrhu podržavanja publiciranja rukopisa odgovarajućim sredstvom poradi promicanja razmišljanja za svrhe učenja od iskustva do iskustva unutar preddiplomskog sestrinskog obrazovanja. Potrebno je istraživanje koje pruža uvid u iskustvo preddiplomskog studenta i prepoznatljivost publiciranih radova poradi olakšavanja strukturiranja i upotrebe publiciranja kao sredstva u sestrinskom preddiplomskom obrazovanju. (38)	A	MEDLINE CINAHL
Uvrštavanje refleksivnog pisanja unutar obrazovanja o palijativnoj skrbi kućne njege. Wessel EM, Garon M Home Healthc Nurse. 2005 Aug;23(8):516-22	Medicinske sestre (33 ispitanika)	Svrha istraživačkog projekta je bila odrediti utjecaj obrazovanja o palijativnoj skrbi i pisanja refleksivnih rukopisa na sestrinsku samosvijest o svojim stavovima prema smrti i njezi umirućih. Pronalasci podržavaju uvrštavanje refleksivnog pisanja unutar obrazovanja o palijativnoj skrbi kao djelotvornu metodu učenja.(39)	A	MEDLINE CINAHL EMBASE
Svjedočenje promjene u svezi sa sestrinskim težnjama: čovjek postaje proces poučavanja-učenja unutar sestrinskog obrazovanja. Letcher DC, Yancey NR Nurs Sci Q. 2004 Jan;17(1):36-41	Studenti sestrinstva	Sestrinski profesori imaju priliku ohrabriti smislenu razmišljanja studenata sestrinstva. Razmišljanje studenata kroz pisanje, i sudjelovanje u dijalogu pomoću procesa poučavanja-učenja, pruža studentima priliku za otkrivanje novih uvida o sebi i drugima. Razmatran je proces uvrštavanja metode poučavanja-učenja unutar studentskih iskustava. Također, razmatrani su izvadci studentskih časopisa, teme studentskih radova, i obziri za budući razvoj metode poučavanja-učenja studenata. (40)	A	MEDLINE CINAHL
Internetsko publiciranje. Korištenje informacijske tehnologije poradi izučavanja refleksivnog iskustva. Cohen JA, Welch LM Nurs Leadersh Forum. 2002 Summer;6(4):108-12	Studenti sestrinstva	Razmišljanje je proces pomoću kojeg mislimo o iskustvima i proživljavamo ih. Internetsko publiciranje je metoda koja omogućuje studentima razmišljati, a dok se nalaze izvan neposrednog kliničkog okruženja. Takvim razmišljanjem student otkriva osobna znanja koja upotpunjuju praktičan rad. Otkrivanje osobnog znanja ključno je poradi strukturiranja daljnjeg fakultetskog usmjerenja. Internetski časopis sredstvo je studentskog/ fakultetskog dijaloga s ciljem proširivanja odgovora u odnosu na potrebe studentskog učenja, i odgovora studenata osobama koje su odgovorne za njihov rast. Daljnje, mentori se usredotočuju na odluke studenata, a s obzirom na korištenje informacije u odnosu na usmjeravanje kliničke vježbe. Internetsko publiciranje, provedeno tijekom nekoliko	A	MEDLINE

		tjedana sestrinskog studiranja, pojačava model učenja, a koji je s vremenom dogovorniji i smjerniji. Internetsko publiciranje može pridonijeti razvoju iskustva kroz sestrinsku karijeru jer postaje metoda samousmjerenog učenja. (41)		
Upotreba zadataka publiciranja u studenata poradi procjene sposobnosti kritičkog mišljenja: cjelovit pristup. Niedringhaus LK Holist Nurs Pract. 2001 Apr;15(3):9-17	Studenti	Ovaj rad pruža primjer cjelovitog sveučilišnog pristupa pri procjeni kritičkog razmišljanja upotrebom zadataka publiciranja u studenata. Članovi fakulteta razvili su sredstva procjene sposobnosti kritičkog mišljenja poput analize, sinteze, uvida, razmišljanja, otvorenosti; i dubine, širine i prikladnosti kliničkih intervencija. Stvorena je metoda poradi razvoja specifičnih kompetencija kritičkog mišljenja, izabran je odgovarajući zadatak publiciranja koji prikazuje kritičko mišljenje, te je uvršten cjelovit plan procjene poradi prikupljanja i analize podataka. Cjelovita procjena uključuje prepoznavanje zajedničkih vrijednosti i vježbi, kao i korištenje koncepata i jezika važnih za sestrinstvo. (42)	A	MEDLINE CINAHL EMBASE
Ocjenjivanje prethodnog učenja: je li vrijedno toga? Procjena pilot sheme. Houston LY, Hoover J, Beer E Nurse Educ Today. 1997 Jun;17(3):184-91	Studenti sestrinstva (14 ispitanika)	Ovaj rad opisuje pronalasku poduzetog istraživanja poradi utvrđivanja studentskih iskustava o ocjenjivanju prethodnog učenja (OPU) i njihove percepcije kako ih je razvio proces OPU. 14 studenata sestrinstva je izvijestilo o svojoj sposobnosti OPU poradi zadobivanja zasluga. Rezultati su pokazali poneke poteškoće, i prednosti, povezane s korištenjem procesa OPU. Većina studenata iskusila je poteškoće u razmišljanju o prethodnom učenju i vježbanju. Mnogi od uzorka ispitanika također su izvijestili o poteškoćama u održavanju motivacije tijekom perioda dodijeljenog za dovršetak procesa OPU. Jasni pozitivni ishodi su bili da se OPU osjetio vrijednim procesom, čak i povećavajući samopouzdanje ponekim pojedincima. Također, ovaj proces je omogućio studentima razvijanje vještina reflektivnog pisanja i vrednovanje kliničkog iskustva. Preporučene su preporuke i za olakšavanje i za poboljšanje iskustva OPU budućim studentima, te promicanje kritičkog razmišljanja unutar sestrinske profesije kao cjeline. (43)	A	MEDLINE CINAHL
Različite paradigme unutar nove istraživačke domene. Prikaz slučaja sestrinskog istraživanja o dijabetesu u Švedskoj. Heyman I Scand J Caring Sci. 1996;10(4):242-6	Medicinske sestre	Cilj ovog istraživanja je bio ispitati doktorske teze, a napisane od strane sestara o istoj temi, naime dijabetesu. Pronalasci istraživanja ukazuju da autori koriste različite paradigme. Iz zaključka proizlazi da sestrinski istraživači imaju slobodu pridružiti se različitim znanstvenim tradicijama unutar akademske zajednice – dvije, o kojima je riječ, su biomedicinska istraživanja i interpretativne tradicije unutar društvene znanosti. Autor potiče sve istraživače unutar sestrinske domene da se podvrgnu kriticismu i razmišljanju u istom opsegu na način kako i sami analiziraju druge ljude ili fenomene poradi povećanja epistemološke svijesti o korištenju istraživačkih sredstava, perspektiva i teorija. (44)	A	MEDLINE CINAHL

5. PROCES PREPOZNATLJIVOSTI

U do danas publiciranim znanstvenim člancima koji imaju visoki stupanj značajnosti ne iznalazi se jedinstvena definicija za pisanje i publiciranje rukopisa u znanstvenim časopisima.

Sadržaji do danas publiciranih studija iz grane sestrinstvo opisuju problematiku za poboljšanje stupnja kvalitete provođenja postupaka zdravstvene njege (4,5,8,11), fizikalne terapije (9,15), visoko specifične zdravstvene problematike (7) i potrebitosti povećanja stupnja međunarodne prepoznatljivosti publiciranih znanstvenih članaka iz zemalja s niskim nacionalnim dohotkom (16,17). Najuvrženije znanstvene teme koje se publiciraju odnose se na metode poučavanja koje uzrokuju povećanje stupnja znanstvenog razmišljanja o učinkovitijem rješavanju svakodnevnih kliničkih iskustava (npr. stupanj uspješnosti u izvršavanju kliničkih procjena; sestriinske dijagnoze) do pisanja i publiciranja sažetaka dnevnih, tjednih i srednjoročnih kliničkih iskustava. Publiciranje znanstvenih članaka danas je znanstveno prepoznata metoda koja je osmišljena za svrhe povećanja stupnja prepoznatljivosti (3-11), povećanje stupnja kritičkog razmišljanja i donošenja odluka (18-22), izražavanja osobnih stavova i ideja u pisanom obliku o problemima koji se susreću u svakodnevnoj kliničkoj praksi (5,23).

Zbog navedenih znanstveno verificiranih čimbenika, edukacija o metodama znanstvenog pisanja i publiciranja u znanstvenom časopisu korisna je metoda za povećanje stupnja znanja studenata i učinkovitosti u izvršavanju svakodnevnih radnih zadataka u kliničkoj praksi, te postoji opravdanost za uvrštavanje metode u studijske programe koji izučavaju problematiku zdravstvene njege (22,23).

6. ISTRAŽIVANJE PREPOZNATLJIVOSTI

Većina do danas publiciranih studija koja opisuju problematiku prepoznatljivosti u svezi sa znanstvenim pisanjem i publiciranjem su kvantitativne, te analiziraju i problematiku trendova za poboljšanje navedene metode u svrhe povećanja prepoznatljivosti (3).

Rezultati navedenih studija iznalaze povećanje stupnja samopouzdanja studenata u obim osobnog znanja i to odmah po publiciranju rukopisa te značajno povećanje stupnja motivacije za pohađanjem studijskih programa (24). Nedavno publicirane studije koje su

proveli Williams i Wessel (15), Richie (25), i Ibarreta i McLeod (5) opisuju značajnost potrebitosti dobivanja povratne informacije poslije publiciranja rukopisa i to posebice od mentora i/ili starijih suradnika koji su sudjelovali u pisanju rukopisa. Ovo je od posebne značajnosti u svrhu motiviranja u planiranju znanstvenog pisanja i publiciranja u budućnosti.

7. PROCES RAZMIŠLJANJA

Kada student posjeduje znanje i postane stručan u izvođenju vještine (odnosno, evaluacija procesa zdravstvene njege), student je usvojio tzv. „*znanje-o-radnji*“ (12). Ovo se odnosi na izvršavanje svakodnevnih radnih zadataka uz upotrebu znanja zasnovanih na dokazima.

Jednostavno rečeno, student pokazuje sposobnost, odnosno da on ili ona zna kako provoditi zadatke zdravstvene njege, prikazom odgovarajućih radnji. „*Znanje-o-radnji*“ pomaže studentu osim kada poznata rutina proizvede neočekivani rezultat. Uzmimo primjer jednog preddiplomskog studenta koji je izveo raznovrsne metode zdravstvene njege, ali je tijekom nedavne procjene imao neuvjerljive rezultate. Student u ovakvoj situaciji može postati veoma frustriran. Kada studenti naiđu na novu situaciju kao ovu, bilo bi djelotvorno za njih *razmišljati-o-radnji*, odnosno razmišljati o tom iskustvu nakon što se dogodilo. Nažalost, češće nema vremena za studente da se uključe u aktivnost razmišljanja.

Prema rezultatima studija iznalazi se da su sestrinski obrazovni programi poticani ne samo da njeguju znanje kod studenata već i da im se razvija razmišljanje poradi učenja iz prethodnih iskustava.

Iskusni djelatnik eksperimentira na licu mjesta s prethodnim znanjem ili sudjeluje u onome što se naziva „*razmišljanje-u-radnji*“ (12). „*Razmišljanje-u-radnji*“ se pojavljuje kada pojedinac preoblikuje ono što on ili ona radi dok radi. Studenti, koji ne posjeduju mnoštvo prethodnih iskustava iz kojih su učili, nisu sposobni *razmišljati-u-radnji* kao što moguiskusni djelatnici. Nadamo se da će studenti dok napreduju kroz svoje obrazovanje naučiti vježbati, povećati, i uobičajeno koristiti svoju vještinu *razmišljanja-u-radnji*. Iako postoje mnoge strategije olakšavanja procesa *razmišljanja*, jedna metoda učenja koja je opsežno korištena je publiciranje znanstvenih članaka (3-11). Primjeri procesa *razmišljanja* citirani iznad odnose se na Schon (12), a zainteresirani čitatelji mogu također pogledati Powell (13) i Mezirow (14) za dodatne procese.

Prema rezultatima uključenih studija ne iznalazi se opće prihvatljiva definicija za publiciranje. U literaturi, publiciranje je opisano i obrazloženo na mnogo različitih načina. Za svrhe ovog završnog rada, ono se odnosi na bilo kakvo pisanje koje student izvodi za vrijeme kliničkog iskustva ili iskustva u učionici, izazivajući ga da razmišlja o prošlim situacijama, kao i uzimanje u obzir način s kojim bi mogao postupiti drugačije ako bi slične situacije proizašle u budućnosti. Svrha publiciranja je navođenje studentovog rukopisa. Primjerice, student bi mogao razmisliti o izazovima kreiranja i upravljanja rehabilitacijskog programa bolesnika s dekubitusom u/s dugotrajnim ležanjem kao dijelom rehabilitacijskog procesa. Studenti se mogu osvrnuti na borbe o pitanjima poput profesionalizma tijekom bilo kojeg aspekta njihovih kliničkih iskustava. Oba zadatka ohrabruju studente da razmisle o iskustvu, bilo da je ono nastavnog ili kliničkog sadržaja.

Publiciranje je upotrebljavano sa studentima sestrinstva (4,5,8,11), fizikalne terapije (9,15), radne terapije (7), i nastavničkog smjera (16,17). Teme publiciranja rukopisa za ovu metodu učenja mogu sezati od razmišljanja o dnevnom kliničkom iskustvu (npr. izvedeni zadaci i rehabilitacija) do sažetaka tjednih kliničkih iskustava. Opće prihvaćeno i rasprostranjeno upotrebljavano, publiciranje je prepoznato kao metoda dizajnirana poradi unaprjeđenja razmišljanja (3-11), olakšavanja kritičkog razmišljanja (18-22), izražavanja osjećaja pri pisanju o problemima proizašlim tijekom kliničkih iskustava (5,23), i vježbanju pisanja sažetaka, ciljeva, i fokusiranih argumenata (22). Zbog ovih dobrobiti, publiciranje u kliničkom časopisu česti je zadatak unutar sestrinskih kolegija (22,23). Kakogod, informacije za sestrinsko obrazovanje kroz razne metode učenja, uključujući publiciranje, nedostaju.

8. ISTRAŽIVANJE OBIMA PUBLICIRANJA SESTRINSKE ZAJEDNICE

Većina istraživanja u svezi s publiciranjem znanstvenih radova bila su kvalitativne prirode, s rukopisima analiziranim za trendove. Davies (3) je iznašao da su procesom publiciranja studenti postali aktivniji sudionici tijekom svojih kliničkih sastanaka obrade. Studenti bi na sastancima obrade s problemima ili djelomično riješenim kliničkim pitanjima razmatrali o daljnjim upisima u rukopis i provjeru istoimenog. Ovaj tip pomaka paradigme je također izvijestio Sedlack (24) koji je pronašao da je publiciranje studentima pomoglo u prihvaćanju odgovornosti za aktivno sudjelovanje i samousmjeravano učenje. U dodatku,

samopouzdanje studenata se povećalo jer su im rukopisi omogućili da identificiraju svoj osobni manjak motivacije (24).

Vičić-Hudorović i Hudorović (35) su istražili utjecaj studiranja studija sestrinstva postdiplomskog smjera na sveukupan broj i kvalitetu sestrijskih publikacija u službenom sestrijskom časopisu Sestrijski glasnik u Republici Hrvatskoj. Zabilježen je broj i vrsta objavljenih članaka, i struktura obrazovanja prije (2008. – 2010.g) i poslije (2011. – 2013.g) uvođenja poslijediplomskog studija sestrinstva 2011.g. Rezultati pokazuju da medicinske sestre poslijediplomskog stupnja obrazovanja češće publiciraju članke, a moguće zbog vježbanja znanstvene komunikacije kao dijela svojeg fakultetskog obrazovanja.

Nedavno, Williams i Wessel (15) su dodijelili refleksivne rukopise u svezi s fizikalnom terapijom studentima sestrinstva koji su učili o kroničnim mišićno-koštanim bolestima poradi zadobivanja povratne informacije u odnosu na studentsko učenje. Studenti su unaprijedili „popraviti-to“ razmišljanje, te su usmjerenije promatrali pacijenta, tj. problem pacijenta. Nakon programa od 8 tjedana, interakcija s pacijentima je promijenila studentske stavove i povećala studentsko znanje o kroničnim bolestima.

U drugoj kvalitativnoj studiji, Ritchie (25) je izvijestio da su studentima fizikalne terapije nakon završetka 7 tjedana tjednih rukopisnih upisa pružene mnoge mogućnosti, te su studenti, a i profesori, mogli pružiti povratnu informaciju, pitati pitanja, i nuditi ideje za daljnje razmišljanje. Daljnje, formirane su veze povjerenja, ne samo između studenta i profesora, već i između samih studenata jer su počeli vjerovati sebi i odlukama koje donose. Krajnje, studenti su cijenili mogućnost ispitivanja profesora pitanjima od interesa, i primanja povratne informacije bez izlaganja osobnih vidnih slabosti svojim vršnjacima.

Ibarreta i McLeod (5) također iznalaze ovu potrebu povratne informacije. Studenti sestrinstva su za vrijeme pisanja rukopisa htjeli više povratnih informacija i usmjeravanja od mentora poradi pouzdanijeg djelovanja u odnosu na donesene odluke tijekom svojih vježbi.

Wong i sur. (11) su koristili dijalog i publiciranje poradi procjenjivanja metode za testno kodiranje razine ikakvog razmišljanja. Svaki je student napisao refleksivni rukopis poslije razvijanja plana učenja, te je plan učenja iznesen na kliničkom zadatku. Razvijena je kodirajuća shema poradi analize refleksivnih rukopisa. Studenti su kategorizirani kao nerefleksivni, reflektivni, i kritički reflektivni. Od 45 studenata u istraživanju, 34 su

demonstrirala razmišljanje te su bili sposobni povezati svoja iskustva i preobraziti ih u nove prilike za učenje.

U sličnom istraživanju (10) tijekom 2 semestra, svaki je student sudjelovao u dijalogu 5 puta i napisao 4 publicirana unosa u odnosu na reflektivni rad (nije opisana metoda specifične analize podataka i specifična razdioba na nerefleksivne, reflektivne, i kritički reflektivne). Studenti su se unaprijedili od narativnog i opisnog stila pisanja (nerefleksivni) do izražavanja frustracija i nuđenja rješenja problema (kritički reflektivni). Ostao je dojam da su publiciranje i dijalog bili esencijalni za studentovo učenje.

9. PUBLICIRANJE ZNANSTVENIH ČLANAKA

Publiciranje može imati mnogo raznih primjena temeljenih na ciljevima mentora i studenta. Jedna česta upotreba publiciranja je unaprijeđenje promišljanja i razmišljanja dijalogom „jedan-na-jedan“ između studenta i mentora. Brown and Sorrell (22) izjavljuju da klinički časopisi pružaju studentima usmjeravajuće prilike poradi „razmišljanja na glas“ pisanjem rukopisa i razmišljanja o svom osobnom opažanju, tj. razumijevanju situacija s kojima se susreću u praksi. Hahnemann (20) je stekao dojam da zadatci publiciranja ohrabruju istraživanje i preuzimanje rizika od strane studenta. Prije pokušaja rješavanja problema u stvarnom životu, student može biti kreativan i izraziti osjećaje i frustracije na papir. Ibarreta i Mcleod (5) izvještavaju da se od njihovih studenata očekivalo, procesom publiciranja, primjenjivanje znanja stečenog prošlim nastavnim sadržajima, i literaturom u skladu s njihovim kliničkim iskustvima. Recentno, reflektivni časopisi (7) su primijenjeni kako bi se naglasilo povezivanje kliničkog sadržaja s misaonim procesom i samosvjesnošću.

Holmes (23) izjavljuje da se bilježenjem i opisivanjem iskustava, osjećaja, i misli, studentima pruža mogućnost ponovnog prisjećanja iskustva poradi dodatnog istraživanja. Student koji je imao otežan susret s kolegom/vršnjakom, može pisati u časopis o novonastaloj situaciji i razmisliti o događaju. Studenti bi mogli razmatrati razloge donošenja određenih odluka i poduzimanja radnji, usporedno s osjećajima i budućim promišljanjima i daljnjim usmjerenjima. Profesori moraju poticati studente sestrinstva poradi dubljeg promišljanja. Poticanje studenata će trajnim preispitivanjem donesenih odluka, ili kroz razlikovanje raznih osjećaja u svezi s određenom temom ili situacijom, uzrokovati temeljitiju potragu za odgovorima.

Zašto je urađen određeni specijalistički test? Zašto je ultrazvuk ili druga specifična dijagnostička metoda korištena u liječenju određene bolesti, i kako će testovi utjecati na proces izlječenja? Koje su se promjene mogle provesti u svezi s pacijentovim liječenjem ili u budućim susretima s određenom bolesti? Davies (3) izjavljuje da publiciranje omogućuje studentima priliku dozivanja svojih iskustava poradi pokušaja razvijanja novih uvida koji bi ih mogli usmjeriti u budućim kliničkim odlukama.

Primjerice, student bi nakon provođenja određene metode zdravstvene njege i raspravljajući o njoj s odobrenim kliničkim mentorom kasnije mogao pisati o cjelokupnom iskustvu. Što bi on ili ona učinili drugačije? Što su naučili? Pisanje potiče i pruža studentima priliku razmišljati o iskustvima, povezivati, i kritički razmišljati o idejama ili situacijama.

9.1. Dijalog između mentora i studenta

Prethodno utvrđeno, publiciranje pruža jedan-na-jedan dijalog između mentora i studenta (23). Wong i sur. (11) predlažu da mentori i studenti budu partneri u unaprjeđenju refleksivnog učenja. Ovaj dijalog, olakšan od strane mentora, trebao bi biti dizajniran tako da izaziva studenta poradi razmišljanja o svojim iskustvima. Student s postignutim ciljem ili pozitivnim rehabilitacijskim iskustvom u radu s pacijentom ima slobodu podijeliti takvu informaciju. Dodatno, dijalog također može pomoći kod sukoba povjerljivog sadržaja. Primjerice, student može razmišljati o otežanoj situaciji s profesorom. Nakon čitanja rukopisa, mentor može pružiti povratnu informaciju i pitati pitanja, a koja bi idealno usmjerila studenta razmišljati o budućim odlukama u slučaju suočavanja sa sličnom situacijom.

Ne samo da ovaj dijalog jedan-na-jedan pomaže izazvati studenta, već su i sami studenti cijenili povratne informacije kako bi potvrdili svoja razmišljanja u svezi s budućim naporima (25,26). S obzirom na to da je studentima suočavanje s profesorima nepoznanica, prepušteni su sebi unutar profesionalnog sukoba, te mogu biti ograničeni pri uviđanju pravovaljanog načina kojim bi mogli djelovati i rješavati probleme. Problem ovakve vrste može ostaviti studente s osjećajem da nemaju kontrolu ili vlast nad situacijom.

Iako studenti mogu iskusiti kognitivnu disonancu za vrijeme pisanog dijaloga o doživljenom zahtjevnom iskustvu, razgovor može olakšati različite načine razmišljanja (27) i osnažiti studente da reagiraju drugačije nakon budućih razmišljanja (28). Kroz dijalog jedan-na-jedan, studenti su osnaženi ne prepuštati buduće izazove i iskustva samoj sudbini. Umjesto

toga, studenti su razmišljanjem promislili o svojim nastojanjima, i rukovođenju sobom ili situacijom drugačije u budućnosti, a što je takozvano „razmišljanje-za-akciju“ (28). Razmišljanje bi trebalo biti potaknuto i poboljšano kroz dijalog jedan-na-jedan procesom publiciranja znanstvenih rukopisa. Međutim, proces publiciranja bi trebao biti jasno isplaniran i imati izričita očekivanja od strane studenta.

10. OČEKIVANJA I PLANIRANJE PUBLICIRANJA

Prije početka pisanja znanstveno-stručnog rukopisa, mentor mora prenijeti potrebna znanja studentima o ciljevima i svrsi časopisa u kojem je predviđeno publicirati rukopis, te omogućiti dobivanje detaljne informacije o kriterijima koje je potrebno zadovoljiti glede ispunjavanja uvjeta časopisa za svrhe publiciranja (22,29).

U tablici, [Tablica 2] prikazana su pitanja na koje je potrebno predočiti odgovore studentu prije početka pisanja i publiciranja prvog znanstvenog članka.

TABLICA [2] Očekivanja mentora poslije objašnjavanja problematike na značajna pitanja

PITANJE	ODGOVOR
Što je svrha/cilj časopisa?	Kritičko mišljenje, prepoznatljivost, osobni cilj, povećanje stupnja svijesti povjerenja u metode osobnog publiciranja
Koji je očekivani format/stil časopisa?	Rukopis, tipkani tekst, dugačke ili kratke rečenice
Koje su očekivane teme?	Svakodnevna iskustva, određene teme od strane mentora
Koliki je potrebiti obim teksta?	Ograničenje broja stranica, riječi i sl.
Kolika je učestalost izlaska sveščića?	Tjedno, dvotjedno, mjesečno i sl.
Kako studenti dobivaju povratnu informaciju?	Pisani oblik oduševljen od uredništva, obavijest od strane mentora

Kada student treba preuzeti časopis?	Sljedeći dan; vremenski period određen od strane mentora
Kako će student biti ocijenjen?	Uspješno/neuspješno
Tko treba pročitati časopis?	Mentor, uz studenta ili bez njega

Prije pristupanja publiciranju znanstvenog članka, mentor mora prenijeti studentima sva očekivanja s obzirom na dovršavanje i ocjenjivanje časopisa (22,29). **Tablica 2** prezentira pitanja koja bi trebala biti ispitana pri razmišljanju treba li uopće dodijeliti publiciranje znanstvenog članka. Ova pitanja će pružiti fokus i omogućit će studentu da se koncentrira na pisanje i da se ne osjeća nesigurno o tome kako će mentor ocijeniti časopis. Prema izjavi Kobert (29), svaki napor bi trebao osigurati viđenje publiciranja kao bezopasno i zadovoljavajuće. Identificiranje očekivanja prije početka prvog časopisa će spriječiti poneke zabune. Imperativ je mentoru razmotriti i mnoge aspekte procesa pisanja. Sljedeći odjeljak raspravlja o faktorima za razmatranje pri odabiru časopisa, uključujući određivanje studentovih očekivanja, identificiranje prikladnih tema, strategije odabira časopisa, i sustav ocjenjivanja.

10.1. Metode odabira časopisa

Ovisno o učestalosti tiskanja (dnevno, tjedno pisanje) i svrsi časopisa (poboljšanje kritičkog razmišljanja, promicanje prepoznatljivosti itd.), postoji mogućnost uporabe značajnog broja odabira pisanja kategorije znanstvenih članaka (originalni, pregledni, kratko priopćenje, prikaz slučaja i sl). Stoga se pozornost i znanstvena verifikacija istražuju u svrhu ovog završnog rada preddiplomskog studija sestrištva pri Sveučilištu u Dubrovniku. U tablici, [**Tablica 3**] opisuju se opće i podskupine kategorija istraživanih tema.

TABLICA [3] Teme (osnovni ciljevi) istraživanih znanstvenih časopisa

Osnovna tema (cilj)	Dodatna tema (cilj)
Iskustva u tijeku nastave	Ciljevi učenja, teški sadržaji za stjecanje novih znanja
Klinička iskustva	Iskustva procjene, iskustva u kliničkim djelatnostima, laboratorijska iskustva
Iskustva svakodnevnog rada	Procjene-sestrinske dijagnoze, klinička zapažanja, interakcije s kolegama i/ili bolesnicima
Komunikacija	Bolesnik, medicinski djelatnik, kolega student
Osobni ciljevi	Povećanje stupnja samopouzdanja

Navedene teme/ciljevi mogu se razlikovati i to ovisno o stupnju programa studija sestrinstva, sadržaju, tj. krajnjim ishodima učenja pojedinog kolegija, geografskoj lokaciji provedbe studijskog programa, te o postojanju eventualnih tehničkih nedostataka, tj. nastavnih pomagala za provođenje studijskog programa. Teme, tj. osnovni ciljevi časopisa mogu biti određeni jednostruko od mentora ili se može uporabiti tzv. „*egalitarni*“ model, tj. u odabiru časopisa ravnopravno sudjeluju mentor i student.

Burnard (30) opisuje tzv. demokratsku metodu odabira časopisa, tj. razgovara sa svim studentima kolegija. Ponekad su u uporabi i prethodno dodijeljene (od strane drugog mentora) ili spontane teme za pisanje znanstvenog rukopisa. Prednost predodređenih tema/ciljeva znanstvenog rukopisa je da student posjeduje značajan obim potrebitog znanja i da ga može znanstveno interpretirati prije početka pisanja. Od značajnosti je da mentori eksperimentiraju sa studentima kako bi objektivno i znanstveno utvrdili koje metode u najvećem obimu potiču pisanje i prepoznatljivost u studenata.

Razmatrani su slučajevi u kojima svi studenti u jednoj akademskoj godini spontano i bez potrebitog stupnja prethodno usvojenih znanja odabiru teme za pisanje znanstvenih članaka. Razmatrana metoda uzrokuje u visokom obimu neodgovarajući odabir znanstvenog

časopisa u kojem je predmnijeavano publiciranje članka. Nažalost, zbog nekontroliranih čimbenika pri pisanju rukopisa, manji obim studenata ne prihvaća navedenu metodu u svrhu publiciranja rukopisa već se isključivo zadovoljava odabirom prethodno dodijeljene teme, te u slučaju nezadovoljavajuće ocjene mentora, žele promijeniti ranije odabrani časopis za svrhe publiciranja.

Potreba je smatrati publiciranje znanstvenih članaka kao eksperiment i posao u napretku, ili kao proces pomoću kojeg studenti uče razmišljati i, nadamo se, napredovati od razmišljanja-u-radnji prema razmišljanju-o-radnji. Najjednostavnije, cilj je studentima procjena svojih postupaka i razmišljati o djelovanju u budućim situacijama. Mentori trebaju biti spremni prilagoditi iskustvo publiciranja znanstvenog članka poradi povećanja zadanih ciljeva, tj. razmišljanja, učenja, itd. Publiciranje može oduzimati vrijeme studentu, stoga je jedan od načina pokazati da je pisanje znanstvenih članaka cijenjeno dodjelom određenog vremena za pisanje u učionici. Hahnemann (20) izvještava korištenje metode pisanja znanstvenih članaka od 10 do 15 minuta za svaki razred. Od studenata se tražilo da pišu što su očekivali naučiti od nastave taj dan, kao i što je naučeno na prethodnoj nastavi. Dodjela 10 do 15 minuta nastavnog vremena za ovu svrhu ne mora nužno biti izvediva u nastavnom periodu od 50 minuta, stoga bi ova metoda mogla biti prilagođena na 2 do 3 minute svakog nastavnog perioda ili štogod odgovara mentorovom rasporedu.

Brown and Sorrell (22) su studentima dodijelili časopise da tijekom nastave pišu o teškim konceptima, sažimanju diskusije, ili da raspravljaju jesu li za ili protiv liječenja. Studentima sestristva se dodijelilo pisanje o barem jednom pojavnim događaju sa svrhom učenja za vrijeme kliničkih vježbi (9). Burnard (30) koji je dodijelio tjedno pisanje uz 6 tema od kojih su studenti mogli birati, također je koristio ovu vrstu tjednog pisanja. Pinkstaff (26) je tražio studente sestristva na javno-neprijetezdravstvenoj nastavi da pišu u svoje časopise individualne teme vezane za nastavu svaki tjedan. Kvalitativna analiza je pokazala ne samo da su se studenti popravili u kreativnosti svojeg pisanja, već i u kvaliteti njihovih vještina pisanja eseja.

Pri izvršavanju ponekih zadataka pisanja, studentima bi trebalo biti omogućeno pisanje slobodnim stilom (20,31). Iako djeluje netradicionalno, važno je upamtiti da ako je fokus na procesu razmišljanja, gramatika i interpunkcija ne bi trebali biti dijelom procjene časopisa. Ako je fokus časopisa razmišljanje, onda je potreba časopisa bivati forumom gdje studenti mogu pisati i ne brinuti se o interpunkciji, gramatici, i pravopisu. Prema navodu

Hahnemann (20), časopisi su sredstva pomoću kojih bi studentima bilo omogućeno da eksperimentiraju i testiraju svoje sposobnosti. Usmjeravanje previše pažnje na gramatiku i interpunkciju mogu voditi studenta krivom tumačenju svrhe aktivnosti publiciranja. Stoga, pažnja bi trebala biti usmjerena na sadržaj, a ne na način napisanog. Dodatne informacije o ocjenjivanju i povratnoj informaciji se raspravljaju kasnije.

11. POVROTNE INFORMACIJE STUDENTU

Nakon što publiciraju prvi znanstveni članak studenti bi trebali imati cjelovitu informaciju o znanstvenoj vrijednosti te citiranosti publiciranog članka (22), i to posebice prije započinjanja pisanja drugog, trećeg ili inog znanstvenog članka. Prema rezultatima recentnih studija koje proučavaju navedenu tematiku, najzahtjevnija zadaća mentora je pravilno ocjenjivanje rukopisa koji je namijenjen za publiciranje (20).

Rezultati recentnih studija verificiraju (23, 9) verificiraju da je potrebno studentu omogućiti dobivanje detaljne povratne informacije, jer se posljedično povećava osnovanost tj. stimulacija za daljnje pisanje znanstvenih tekstova i prepoznatljivost studijskih programa i to posebice sestristva. Učenici će se usredotočiti na stvaranje osjećaja onoga što oni pokušavaju reći. U tablici [Tablica 4] navedene su vrste povratnih informacija koje mogu značajno povećati stupanj zainteresiranosti studenata za pisanje i publiciranje znanstvenih rukopisa, te posljedično povećati stupanj prepoznatljivosti.

TABLICA [4] Primjeri povratnih informacija (zahtjeva mentora)

Kako ste stvorili opisano mišljenje?
Koja je znanstvena značajnost uporabljenih čimbenika?
Gdje i kako ste prikupili opisane informacije?
Kako ste znali da je to ispravna metoda liječenja?
Jeste li razmotrili druge metode za rješavanje opisane problematike?
Kolika je učestalost mišljenja o opisanom cilju/svrha?
Koje druge metode ste mogli uporabiti za opisivanje navedene problematike?

Kako ćete poboljšati vaše znanstveno mišljenje/prepoznatljivost u budućnosti?
Zašto mislite da je opisana metoda istraživanja najbolja?
S kojim čimbenicima u opisanoj metodi liječenja ili rehabilitacije se ne slažete?
Koje metode trebate uporabiti u sljedećoj procjeni problematike?

12. RASPRAVA

12.1. Sadržaj i izgled časopisa

Burnard (30) je stekao dojam da ne treba pružati smjernice pri razmatranju tekstualne količine dodijeljenih časopisnih tema, zbog djelovanja da bi mogle biti prestrukturalne; kakogod, studenti su ohrabreni pružati redovne časopisne upise za svaku dodijeljenu časopisnu temu. Ohrabreni su pisati nakon svakog kliničkog iskustva ili više puta tijekom tjedna, a ne samo jednom tjedno tijekom nastave. Brown and Sorrell (22) su stekli dojam da bi maksimalna duljina za zadatke, kao što su sažetci ili kritike, trebala biti 1 do 2 stranice. Svaki mentor mora odlučiti što je najprikladnije za svoje svrhe, a studenti moraju shvatiti da je sadržaj teksta mnogo značajniji od ukupnog broja samih riječi. Također, mentori bi trebali razumijevati motivaciju kao čimbenik u procesu publiciranja.

Paterson (31) ističe da studenti nisu uvijek zainteresirani u cjelokupni aspekt svojeg kliničkog iskustva, pa mentori ne trebaju očekivati sve časopise jednake kvalitete. U nekim tjednima, student može zadovoljiti osnovne zahtjeve, dok u drugim tjednima student može pisati obilnije. Različita klinička iskustva pružaju viši stupanj obrazovanja i prizivaju više strasti od drugih. Mentor mora donijeti odluku o kvaliteti i duljini publiciranja, temeljenu na ciljevima i svrsi zadataka kao i na kliničkom iskustvu u okviru zadanog vremena.

Studentima bi također trebale biti pružene upute kako i kada doći i uzeti rukopise. Da bi student pravilno predao i preuzeo rukopise, potrebno je definirati specifične smjernice. Primjerice, jedna od smjernica bi mogla biti da studenti preuzmu svoje rukopise svaki ponedjeljak do 12:00 sati i da ih predaju svaki petak do 12:00 sati. Još jedna od smjernica može biti predavanje časopisa tijekom jednog nastavnog perioda, a nakon ocjenjivanja, vraćanje časopisa studentu tijekom sljedećeg nastavnog perioda. Krajnje, postoje pitanja u razmatranju; gdje i kako predati rukopise (npr. poštanski sandučić nasuprot e-pošti)?

13. OCJENJIVANJE ČASOPISA

Jackson (32) i Pinkstaff (26) navode da je najznačajniji čimbenik pri uspješnom pisanju dopustiti časopisu biti sigurno mjesto slobodnog izražavanja. Kako bi student mogao biti ocijenjen za pisanje o osjećajima i reakcijama prema specifičnim problemima i temama? Kako znamo da on ili ona stvarno pokušavaju razmišljati? Iako bi trebali biti ocijenjeni za svoje misli i emocije, također je važno studente obavijestiti (22) o ulozi časopisa na sveukupnu ocjenu. Na koji postotak ocjene će utjecati publiciranje? Kako će se ocijeniti? Brown i Sorrel (22) predlažu metodu ocjenjivanja s kojom bi student izvršavanjem zadanih ciljeva časopisa zaslužio ocjenu 5, ili bi prošao određeni dio nastave koji časopis ispunjava. Hahnemann (20) i Williams i sur. (9) procjenjuju časopise na 10 % sveukupne ocjene kolegija. Hahnemann (20) navodi ovakvu procjenu jer je stečen dojam moguće motivacije studenata poradi temeljitog i svrhovitog pisanja. Tryssenaar (7) izvještava procjenu časopisa na 20 % sveukupne ocjene. Kakogod da mentor sprovede integraciju publiciranja u kolegij, studenti će uložiti jako malo napora u svoje pisanje, osim ako časopisi imaju utjecaj na ocjenu (20). Vrijednost časopisa raste i uspostavlja se njegova važnost uvrštavanjem u sveukupnu ocjenu.

Iako je 10 do 20 % sveukupne ocjene priopćeno u literaturi, mentorov je zadatak procijeniti časopise pravovaljanim načinom, ili u određenom smjeru kako bi studenti uvidjeli važnost i značajnu vrijednost publiciranja znanstvenih članaka. Časopisi mogu biti obaveza i studentu i mentoru, međutim, oni potencijalno pružaju vrijedan uvid i razmišljanje. Čvrstoća upisa u časopis povezana je s motivacijom studenata kako bi se obvezali i aktivno sudjelovali u procesima osobnog učenja (8). Kad je student motiviran i aktivan pri učenju, proces će biti prepoznat kao investicija, a ne kao oduzimanje vremena. Wong i sur. (11) su iznašli da su spremnost, odanost, i otvorenost atributi koji su pogodni za refleksivno učenje.

Određivanje razine razmišljanja je izvan opsega ovog završnog rada. Međutim, Atkins i Murphy (33) navode 3 faze procesa razmišljanja koje je moguće koristiti pri ocjenjivanju. Prva faza je aktivirana pomoću svjesnosti neugodnih osjećaja. Student shvaća da je primijenjeno znanje u određenoj situaciji nedovoljno i ne može objasniti situaciju. Primjerice, student primjenjuje ultrazvučno liječenje tendinitisa, ali liječenje ne proizvodi terapijski učinak. Student je nesiguran zašto se ovo događa i izražava osjećaj frustracije.

Druga faza je karakterizirana kritičkom analizom situacije. Proces kritičke analize situacije obuhvaća osjećaje i znanje, poradi primjene novog znanja. Četiri pojma su korištena

u svrhu opisivanja procesa kritičkog razmišljanja: asocijacija, potvrđivanje, ugradnja, i prisvojenje.

Treću fazu karakterizira razvijanje novih pogleda u odnosu na situaciju. Ishod učenja je u ovoj fazi razmišljanje. Ove 3 faze mogu biti vodič pri ocjenjivanju studentskih upisa u časopis poradi određivanja razine razmišljanja studenta. Profesori zainteresirani za istraživanje inih sredstava sa svrhom evaluacije i ocjenjivanja časopisa, ohrabreni su pogledati sljedeće papire i ostale radove (8,24,34).

14. ČASOPISNA POVRATNA INFORMACIJA

Nakon upisivanja prvog upisa u časopis, studenti trebaju primiti povratnu informaciju prije upisivanja sljedećeg upisa (22). Jedan od najzahtjevnijih zadataka publiciranja je evaluacija studentovog napisanog rada (20). Procjena i kriticizam su zadržani, te je stoga pokušaj pisanja iz studentske perspektive mnogo značajniji od uspjeha samog pokušaja pisanja (20). Brown i Sorrell (22) se slažu pružiti 1 do 2 komentara o cjelokupnom časopisu.

Misao o ne-pružanju brojnih komentara naglašena je po Holmesu (23) koji izjavljuje da kada je fokus povratne informacije detaljan, studenti gube svrhovit cilj i smisao tijekom pisanja. Studenti preusmjeravaju svoj fokus od izgradnje smisla pisanog sadržaja prema zabrinutosti o gramatici i strukturi rečenica.

Dodatno, prema izjavi Paterson (31) potreba je održavanja ravnoteže pri ostavljanju previše komentara i guranja studenta prema novim načinima razmišljanja. Podržano je korigiranje krive informacije, ali bez kritike i osude osjećaja studenata. Mogu se zadržati napomene vezane za buduća pitanja u narednom časopisnom upisu, ali mentor treba pokušati zaobići pretjerano naglašavanje gramatičkih i pravopisnih grešaka.

Povratna informacija može biti pružena na različite načine. Brown i Sorrell (22) izvještavaju o upotrebi povratne informacije pisanim putem i razgovorom. Mogu se osnovati grupni ili individualni sastanci, poznati kao sjednice izvješćivanja, poradi rasprave o povezanosti kliničkih časopisa s procesom razmišljanja, kritičkim razmatranjem, itd. Student i mentor zajedno raspravljaju o časopisu usporedno s pružanjem povratne informacije o ciljevima za nadolazeća pisanja. U dodatku, na početku i/ili tijekom vježbe, grupne rasprave (8,15,22) mogu uštedjeti fakultetsko vrijeme, unaprijediti razmjenu ideja, i pomoći

studentima pri sintezi informacija. Drugi način da se uštedi fakultetsko vrijeme je nasumično ocjenjivanje određenog postotka časopisa nekoliko tjedana nakon pružanja povratne informacije. Sve vrste ovih povratnih informacija imaju svoj smisao i ograničenja. Mentor mora odlučiti što je prikladno i prema potrebi modificirati. Krajnje, ako student želi znati način ocjenjivanja časopisa, mentoru je bitno znati objasniti sve komentare i način ocjenjivanja. Način ovog ocjenjivanja nije opravdavanje samo po sebi, već može pomoći usmjeravanju studenta k daljnjem razmišljanju.

Prema Riley-Doucet i Wilson (8), jedno od ograničenja ovakve vrste zadatka je student koji odugovlači i ne preuzima odgovornost za tijek rada. Kada student pokazuje ovu vrstu ponašanja, mentor bi trebao to prepoznati i raspraviti sa studentom. Studentu bi trebalo omogućiti korist sumnje prema odugovlačenju, te mentor može pristupiti studentu iz perspektive da mu nedostaje znanje u svezi s razmišljanjem i publiciranjem. Riley-Doucet i Wilson (8) preporučuju uparivanje ovakvog studenta s vršnjakom kojemu je proces publiciranja jednostavniji. Ako ovo nije moguće, sljedeća je preporuka utvrditi male kratkoročne ciljeve za nadolazeća publiciranja, poput razmatranja specifičnih pitanja pri publiciranju. Ovakvi kratkoročni ciljevi i pitanja s ciljem usmjeravanja mogu pomoći studentu u procesu razmišljanja. Primjeri pitanja uključuju sljedeće:

- Kako bih postupio drugačije?
- Zašto sam izabrao izvođenje vještine na ovakav određen način?
- Kakvo je bilo moje rasuđivanje u razrješavanju situacije na takav način?

Publiciranje je proces, i studenti možda neće uložiti mnogo truda u svoje pisanje u početku. Ponekim studentima će biti lako izraziti svoje osjećaje i frustracije. Drugi studenti će se boriti. Mentori bi trebali uzeti u obzir individualne osobnosti pri pružanju povratne informacije. Dodatno, studente treba podsjetiti da je publiciranje proces koji zahtjeva vrijeme. Mogu prolaziti tjedni, i više vremena, kako bi se student osjećao udobno i vjerovao mentoru. Povratna informacija je bitan aspekt u njegovanju razmišljanja tijekom vremena, dok publiciranje istovremeno napreduje kroz tjedne i moguće godinama.

15. POVJERENJE

Prema izjavi Kobert (30), jedan nedostatak publiciranja je ono što ga i čini vrijednim. Studenti mogu nerado ili biti u nemogućnosti istražiti i podijeliti intimnost osobno proživljenih iskustava s drugima. Tijekom pisanja oni mogu biti više zabrinuti mislju o onome što mentor želi čuti negoli pisati o onome što je njima bitno. Pisanje o problemima i osjećajima stavlja studenta u veoma ranjivu poziciju. Poradi unaprjeđenja razmišljanja, student treba izraziti slabost i nesigurnost poradi rasta. Studenti se moraju osjećati ugodno otkrivajući svoje slabosti. Holmes (23) je zabilježio značajnu odgovornost studenta i mentora u prihvaćanju različitih svjetonazora, istodobno tražeći razumijevanje i svrsishodnost. Ohrabrivanje ovog iskrenog pisanja nije samo kroz prethodno spomenutu proceduru povratne informacije, već i kroz održavanje povjerljivosti poradi ohrabrivanja iskrenosti (19). Ako su studenti upoznati s mentorom, te ga prepoznaju kao osobu koja ih neće osuđivati, vjerojatnije će biti spremniji otvoriti se u publiciranju. Međutim, ako je mentor nov studentima, potreba je za dokazom da će mentor ostati vjeran svojoj riječi prije prekomjernog otkrivanja u rukopisu. Potrebno je vrijeme za razvijanje takvog povjerenja, ali ako se na publiciranje gleda kao na djelo u razvitku, onda je to sve dio putovanja.

16. PREPORUKE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA

Iznalazi se potrebitost kontinuiranog provođenja istraživanja o opisanoj problematici, i to prema do danas publiciranim recentnim rezultatima studija s visokim čimbenicima značajnosti, tj. faktorima odjeka (4,15,33). Ovo je posebice vidljivo jer se prema publiciranim rezultatima iznalazi kako su smjernice za odabir časopisa za publiciranje znanstvenih rukopisa (19,20,30) u znanstvenoj grani sestristvo izrađene od strane stručnjaka koji imaju višegodišnje iskustvo u publiciranju, ali su u nezadovoljavajućem obimu u publiciranju navedenih studija uključeni studenti studija sestristva te se iznalazi potrebitost kontinuiranog provođenja specifičnih kvalitativnih i kvantitativnih istraživanja koja uključuju sljedeću problematiku, i to:

- Kako znanstveno pisanje utječe na učenje novih sadržaja za potrebe publiciranja znanstvenih članaka?
- Utječe li vrsta povratne informacije koju student dobiva na ono što je publicirano u časopisu?

- Kako studenti uče kritički razmišljati o publiciranim rezultatima/iskustvima?
- Koje varijable utječu na razinu povjerenja između mentora i studenta kako bi se poboljšala prepoznatljivost publiciranih članaka?
- Je li obim dosadašnjeg publiciranja mentora utjecao na potrebitost znanstvenog publiciranja i prepoznatljivosti?

17. ZAKLJUČAK

Svrha završnog rada je pružiti uvid u proces znanstvenoga pisanja te publiciranja u znanstvenom časopisu radi promicanja prepoznatljivosti znanstvene grane sestrinstvo. Medicinske sestre/tehničari svakodnevno izvršavaju aktivne radne zadatke te stječu nova znanja i iskustva koja mogu poslužiti za povećanje stupnja kvalitete svakodnevnog rada te posljedično značajno povećati uspješnost krajnjih ishoda liječenja. Opisana novostečena znanja i iskustvo potrebno je opisati te potom publicirati u svrhu razmjene iskustava te opetovanog povećanja obima znanja.

U navedenom procesu nastavnici imaju obvezu studente podučavati o procesu znanstvenog pisanja i publiciranja s primarnom svrhom povećanja prepoznatljivosti te posljedično povećane mogućnosti razmjene ideja, novih znanja, znanstveno verificiranih činjenica i povećanje stupnja kvalitete zdravstvene njege. U ovom tekstu opisuju se metode odabira znanstvenog časopisa, ocjenjivanja rukopisa namijenjenih za publiciranje, metode i obim dobivanja povratnih informacija, ocjenjivanje znanstvene značajnosti odabranog časopisa za publiciranje. Dok studenti usvajaju nova znanja o znanstvenom publiciranju povećava se stupanj samopouzdanja i povećava se stupanj povjerenja u mentora, studenti počinju znanstveno razmišljati i pisati, te se postupno učestalost publiciranja i posljedično prepoznatljivost povećava.

Navedeni čimbenici uzrokuju dobivanje povratnih informacija visokog stupnja značajnosti te se mogu uporabiti za povećanje kvalitete nastavnih planova i programa, i to posebice za povećanje stupnja samopouzdanja studenata za svrhe povećanja obima znanstvenog pisanja i publiciranja.

U procesu znanstvenog publiciranja/pisanja, osnovni tj. krajnji cilj, je povećanje stupnja zadovoljstva davatelja i primatelja zdravstvenih usluga budući da su svi subjekti u procesu nagrađeni - student, bolesnik i mentor.

Nadalje, povećanje obima znanstvenog promišljanja omogućava studentu da poboljša stupanj kvalitete u izvršavanju svakodnevnih aktivnih radnih zadataka, a poboljšanje stupnja krajnjih ishoda liječenja posljedično uzrokuje veći stupanj značajnosti sestrištva u tijeku liječenja.

18. LITERATURA

1. Boyd E, Fales A., (1983) Reflective learning: key to learning from experience. *J Human Psychol.*, 23:99–117.
2. Leaver-Dunn D, Harrelson GL, Martin M, Wyatt T., (2002) Critical thinking predisposition among undergraduate athletic training students. *J Athl Train.*, 37(4 suppl):S-147–S-151.
3. Davies E., (1995) Reflective practice: a focus for caring. *J Nurs Educ.*, 34:167–174.
4. Fakude LP, Bruce JC., (2003) Journaling: a quasi-experimental study of student nurses' reflective learning ability. *Curationis.*, 26:49–55.
5. Ibarreta GI, McLeod L., (2004) Thinking aloud on paper: an experience in journal writing. *J Nurs Educ.*, 43:134–137.
6. Kessler PD, Lund CH., (2004) Reflective journaling: developing an online journal for distance education. *Nurse Educ.*, 29:20–24.
7. Tryssenaar J., (1995) Interactive journals: an educational strategy to promote reflection. *Am J Occup Ther.*, 49:695–702.
8. Riley-Doucet C, Wilson S., (1997) A three-step method of self-reflection using reflective journal writing. *J Adv Nurs.*, 25:964–968.
9. Williams RM, Wessel J, Gemus M, Foster-Seargeant F., (2002) Journal writing to promote reflection by physical therapy students during clinical placements. *Physiother Theory Pract.* 18:5–15.
10. Wong FKY, Kember D, Chung LYF, Yan L., (1995) Assessing the level of student reflection from reflective journals. *J Adv Nurs.*, 22:48–57.
11. Wong FYK, Loke AY, Wong M, Tse H, Kan E, Kember D., (1997) An action research study into the development of nurses as reflective practitioners. *J Nurs Educ.*, 36:476–481.
12. Schon DA., (1987) *Educating the Reflective Practitioner.* San Francisco, CA:Jossey-Bass Inc
13. Powell JH., (1989) The reflective practitioner in nursing. *J Adv Nurs.*, 14:824–832.

14. Mezirow J., (1981) A critical theory of adult learning and education. *Adult Educ.*, 32:3-24.
15. Williams RM, Wessel J., (2004) Reflective journal writing to obtain student feedback about their learning during the study of chronic musculoskeletal conditions. *J Allied Health.* 33:17–23.
16. Carter CW., (1998) The use of journals to promote reflection. *Action Teach Educ.* 19:39–42.
17. Dart BC, Boulton-Lewis GM, Borwnlee JM, McCride AR., (1998) Change in the knowledge of learning and teaching through journal writing. *Res Papers Educ.*, 13:291–318.
18. Abegglen J, O’Neill Conger C., (1997) Critical thinking in nursing: classroom tactics that work. *J Nurs Educ.*, 36:452–458.
19. Degazon CE, Lunney M., (1995) Clinical journal: a tool to foster critical thinking for advanced levels of competence. *Clin Nurse Spec.*, 9:270–274.
20. Hahnemann BK., (1986) Journal writing: a key to promoting critical thinking in nursing students. *J Nurs Educ.*, 25:213–215.
21. Lashley M, Wittstadt R., (1993) Writing across the curriculum: an integrated curricular approach to developing critical thinking through writing. *J Nurs Educ.*, 32:422–424.
22. Brown HN, Sorrell JM., (1993) Use of clinical journals to enhance critical thinking. *Nurse Educ.*, 18:16–19.
23. Holmes V., (1997) Grading journals in clinical practice: a delicate issue. *J Nurs Educ.*, 36:489–492.
24. Sedlak CA., (1992) Use of clinical logs by beginning nursing students and faculty to identify learning needs. *J Nurs Educ.*, 31:24–28.
25. Richie MA., (2003) Faculty and student dialogue through journal writing. *J Spec Pediatr Nurs.*, 8:5–12.
26. Pinkstaff E., (1985) An experience in narrative writing to improve public health practice by students. *J Nurs Educ.*, 24:25–28.

27. Perry WG., (1999) *Forms of Ethical and Intellectual Development in the College Years: A Scheme*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Inc.
28. Brown SC, Gillis MA., (1999) Using reflective thinking to develop personal professional philosophies. *J Nurs Educ.*, 38:171–175.
29. Kobert LJ., (1995) In our own voice: journaling as a teaching/learning technique for nurses. *J Nurse Educ.*, 34:140–142.
30. Burnard P., (1988) The journal as an assessment and evaluation tool in nurse education. *Nurse Educ Today.*, 8:105–107.
31. Paterson BL., (1995) Developing and maintaining reflection in clinical journals. *Nurse Educ Today.*, 15:211–220.
32. Jackson R., (1987) Approaching clinical teaching and evaluation through the written word: a humanistic approach. *J Nurs Educ.*, 26:384–385.
33. Atkins S, Murphy K., (1993) Reflection: a review of the literature. *J Adv Nursing.*, 18:1188–1192.
34. Sorrell JM, Brown HN, Silva MC, Kohlenberg EM. (1997) Use of writing portfolios for interdisciplinary assessment of critical thinking outcomes of nursing students. *Nurs Forum.*, 32:12–24.
35. Vičić-Hudorović V., Hudorović N., (2014) Introducing science for nursing in Croatia: publishing trends in the *Sestrinski Glasnik/Nursing Journal*. *Journal: European Science Editing.*, 40(1); 3-5.
36. Ahmed MH., (2018) Reflection for the undergraduate on writing in the portfolio: where are we now and where are we going? *J Adv Med Educ Prof.*, 6(3):97-101.
37. Montagna L, Benaglio C, Zannini L., (2010) [Reflective writing in nursing education: background, experiences and methods]. *Assist Inferm Ric.*, 29(3):140-52.
38. Epp S., (2008) The value of reflective journaling in undergraduate nursing education: a literature review. *Int J Nurs Stud.*, 45(9):1379-88
39. Wessel EM, Garon M., (2005) Introducing reflective narratives into palliative care home care education. *Home Healthc Nurse.*, 23(8):516-22.

40. Letcher DC, Yancey NR., (2004) Witnessing change with aspiring nurses: a human becoming teaching-learning process in nursing education. *Nurs Sci Q.*, 17(1):36-41.
41. Cohen JA, Welch LM., (2002) Web journaling. Using informational technology to teach reflective practice. *Nurs Leadersh Forum.*, 6(4):108-12.
42. Niedringhaus LK., (2001) Using student writing assignments to assess critical thinking skills: a holistic approach. *Holist Nurs Pract.*,15(3):9-17.
43. Houston LY, Hoover J, Beer E., (1997) Accreditation of prior learning: is it worth it? An evaluation of a pilot scheme. *Nurse Educ Today.*,17(3):184-91.
44. Heyman I., (1996) Different paradigms in a new research domain. The case of nursing research on diabetes in Sweden. *Scand J Caring Sci.*,10(4):242-6.